

Joanna Klimek, Mateusz Krupa

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie

Studenckie Koło Naukowe Agroeconomistów

Opiekun Naukowy: dr inż. Janusz Kilar

Fermowy chów zwierząt jeleniowatych na Podkarpaciu

Wstęp

Dziczyzna ze względu na swoje walory odżywcze, pożądane cechy tekstury oraz specyficzny smak i zapach zdobyła, mimo wysokiej ceny, sporą rzeszę konsumentów. Popyt na dziczyznę w Polsce i Europie od wielu lat przekracza wydajność dziko żyjących populacji, dlatego w coraz większym stopniu uzupełniana jest mięsem z hodowli fermowej [Ruda i wsp. 2012; Bombik, Kondracki 2007]. Stąd w wielu krajach wykorzystano możliwości produkcji tego cennego mięsa rozwijając chów fermowy, głównie jeleni i danieli z przeznaczeniem na mięso.

W Polsce Ustawa o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. 2002 r. Nr 207 poz. 1762) uznaje fermową hodowlę zwierząt jeleniowatych: daniela europejskiego (Dama dama) i jelenia szlachetnego (Cervus elaphus), a gatunki te za zwierzęta gospodarskie. Nie trzeba mieć zezwoleń na prowadzenie chowu zagrodowego. Jelenie i daniela na fermie mają zupełnie inny status prawny niż jelenie i daniela jako zwierzęta łowne, przebywające na wolności. Te pierwsze są własnością prywatną rolnika je hodującego, a ich hodowla jest normalną działalnością rolniczą, będącą w gestii Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Te drugie są własnością Skarbu Państwa, mogącego udostępnić je użytkownikowi łowieckiemu na zasadzie dzierżawy obwodów łowieckich, i są w gestii Ministerstwa Środowiska, nadzorującego gospodarkę populacjami zwierząt łownych.

Celi zakres pracy

Celem pracy była ocena warunków produkcyjnych ferm utrzymujących jeleniowate (daniela europejskiego i jelenia szlachetnego). Ponadto przedstawiono strukturę stada zwierząt. Badania przeprowadzono w 2011 roku, w czterech fermach zlokalizowanych w województwie podkarpackim (Fk1, Fk2, Fk3, Fk4). W trzech fermach utrzymywano daniela (Fk1, Fk2, Fk3), a w jednej jelenie (Fk4).

Wyniki badań

We badanych fermach zwierzęta użytkuje się dla pozyskania mięsa. Ferma utrzymująca jelenie (Fk4) i daniela (Fk3) to typowa działalność komercyjna. Pozostałe uznać je można jako działalność dodatkowa w gospodarstwie rolniczym. Topografia terenu i charakter zbiorowisk roślinnych tworzyły warunki sprzyjające do zagrodowego chowu jeleniowatych (tabela 1).

Tabela 1. Warunki produkcyjne ferm i charakterystyka stada zwierząt

Lp.	Wyszczególnienie	Ferma			
		(Fk1)	(Fk2)	(Fk3)	(Fk4)
1	Hodowany gatunek	daniela	daniela	daniela	jelenie
2	Topografia terenu	Łąka przy zalesionym zboczu pełniącą rolę pastwiska. Zlewnia rzeki Świerżówki	Łąka przy zalesionym zboczu pełniącą rolę pastwiska. Zlewnia rzeki Świerżówki	Wąwóz; zbocza zalesione, dno wąwozu – łąka śródleśna, polana, pełniącą rolę pastwiska, z ciekami wodnymi; w najbliższej położonym miejscu obszar podmokły i sezonowo zalewany	Teren z niewielkimi łagodnymi obniżeniami (połędowania), leżący na Płaskowyżu Tarnogrodzkim
3	Wysokość nad poziomem morza (m)	450	450	340	220
4	Obszar terenu utrzymywania zwierząt (ha)	1,30	0,35	7,00	30,00
5	Charakter zbiorowiska roślinnego	Łąka z fragmentami torfowiska niskiego. Carici-Agrostietum caninae	Łąka z fragmentami torfowiska niskiego. Carici-Agrostietum caninae	Antropogeniczna polana z resztkami sadu jabłoniowego w wąwozie Dentrio glandulosae-Fagetum	Łąka antropogeniczna
6	Liczba utrzymywanych zwierząt ogółem (stan 30.09.2011r.) (szt.)	14	8	63	102
7	Struktura stada (%): - dorosłe byki - dorosłe łanie - młode byki - młode łanie - cielęta	7,14 50,00 7,14 0,00 35,72	12,50 37,50 0,00 12,50 37,50	3,17 39,68 0,00 20,65 37,10	13,72 30,39 22,55 11,76 21,58
8	Przeciętna liczba zwierząt w roku (szt.)	11,50	6,50	51,50	91,00
9	Obsada zwierząt na 1 ha (sztuki fizyczne razem z cielętami)	8,85	18,60	7,35	3,03
10	Obsada zwierząt na 1 ha (sztuki fizyczne bez cieląt)	6,92	14,28	5,71	2,67

Źródło: Ruda i wsp. 2012

Szczególnie dobre warunki przyrodniczo-organizacyjne miały jelenie z fermy (Fk4) i daniela (Fk3). W przypadku fermy (Fk1) poważnym mankamentem były ograniczone zasoby wodne, co powodowało konieczność dowożenia wody, aby zaspokoić potrzeby zwierząt. We wszystkich fermach początkowo stado podstawowe stanowiły zwierzęta z zakupu z ferm krajowych. Według stanu na 30.09.2011r. w badanych fermach daniela było od 8 do 63 zwierząt, a na fermie Fk4 - 102 jelenie. W tym czasie w strukturze stada dominowały dorosłe łanie (od 30,39% - ferma (Fk4) do 50,00% - ferma (Fk1) i cielęta (od 35,72% - (Fk1) do 37,50% - (Fk2). Na fermie jeleni, młode byki miały nieco większy udział w stadzie w porównaniu z cielętami.

Odnowa stada łań odbywa się w oparciu o własne zwierzęta. Byki we wszystkich fermach są wymieniane co dwa lata, przy czym właściciele poszukują wartościowych zwierząt z dużym wyprzedzeniem.

Analizując dane zawarte w tabeli 1 wynika, że w 2011 roku na fermie jeleni utrzymywanych było 91 sztuk, a na fermach danieli przeciętnie od 6,5 do 51,5 zwierząt. Wyznaczona obsada zwierząt na 1 ha wynosiła w chowie jeleni 3,03 szt.; zaś w chowie danieli od 7,35 (Fk2) aż do 18,60 szt. (Fk1). Zaś biorąc pod uwagę stado bez cieląt to wskaźnik ten dla jeleni wynosił 2,67 szt./ha, a dla danieli od 5,71 do 14,28 szt./ha.

Podsumowanie

W województwie podkarpackim w ostatnich latach wzrasta liczba gospodarstw utrzymujących zwierzęta jeleniowate w chowie fermowym. W badanych fermach zwierzętom stworzono odpowiednie warunki utrzymania. Hodowla jeleniowatych nie zalicza się do trudnych, niemniej daje wiele satysfakcji z wyników produkcyjnych i obcowania z tymi zwierzętami. Jest to chów przyjazny środowisku naturalnemu poprzez ochronę wód gruntowych i kształtowania rolniczego krajobrazu. Swobodny wypas jeleniowatych w pełni spełnia wymagania dobrostanu tych zwierząt.

Piśmiennictwo

Bombik E., Kondracki S., 2007. *Znaczenie hodowli zwierząt wolno żyjących*, cz. II, Przegląd Hodowlany, nr 3, s. 18.
Ruda M., Kilar J., Kusz D., Pokrywka K., Kilar M., Tereszkiwicz K., Welz M., Kumek R., Różański H. 2012. *Określenie dobrych praktyk, standardów i zasad utrzymywania przy ekologicznym chowie zwierząt jeleniowatych z przeznaczeniem na produkcję mięsa*. [w:] Wyniki badań z zakresu rolnictwa ekologicznego. Wyd. MRiRW, Warszawa - Falenty, s. 187-202